

EU članicama daje pravo na besplatne kredite za sprečavanje zagađenja iz teške industrije, pod izgovorom da tako žele zaustaviti njihovo seljenje izvan Evrope, a uvođenjem CBAM štite, pre svega, interese svojih članica.

U skladu sa ambiciozno postavljenim ciljem da zemlje EU do 2050. godine redukuju emisiju CO₂ za 50-55% u odnosu na 1990. godinu, Evropski parlament je u martu 2021. godine predložio uvođenje Prekograničnog mehanizma prilagođavanja emisije CO₂ (CBAM) koji podrazumeva uvođenje takse na uvoz određenih proizvoda iz trećih zemalja koje nemaju iste ambicije u pogledu dekarbonizacije.

Obrazložene parlamentarca za uvođenje ovog mehanizma je da dekarbonizaciju nije moguće postići u toj meri ukoliko se proizvodnja iz EU seli u treće zemlje, koje imaju blaže propise za emisije. Ideja je da se kroz oporezivanje uvoza proizvoda, u čijoj proizvodnji se emituju znatne količine CO₂ podrži proces dekarbonizacije i da se ostvareni prihod upotrebi za podršku ispunjavanja ciljeva iz Evropskog zelenog dogovora. Međutim, postavljaju se pitanje da li ovaj mehanizam predstavlja primer protekcionističke mere.

Predloženi CBAM mehanizam podrazumeva uvođenje poreza na uvoz svih proizvoda i sirovina koje pokriva Sistem za trgovanje emisijama EU (EU ETS) i da se do 2023. godine takse uvedu za elektroenergetski sektor i industriju koja troši mnogo energenata (proizvodnja cementa, čelika, aluminijuma, hartije, stakla, hemikalija i đubriva).

Međutim, u isto vreme postoji tzv. „prelivanje ugljenika“, jer zemlje EU imaju pravo na besplatne kredite za sprečavanje zagađenja iz teške industrije, pod izgovorom da se tako želi zaustaviti njihovo seljenje izvan Evrope. Štaviše, parlamentarci su u martu izglasali da besplatni krediti ostanu i nadalje i kada se uspostavi planirani prekogranični mehanizam prilagođavanja. Stoga je očigledno da se na taj način štite, pre svega, interesi zemalja članica EU.

Poznata je praksa da zemlje, koje su zahvaljujući protekcionističkim merama prvo ojačale, a zatim i izgradile konkurentnost svoje privrede, vremenom postaju najveći zagovornici liberalizacije i održivog razvoja. Te iste zemlje, koje su svoj razvoj bazirale na eksploataciji fosilnih goriva i koje su odgovorne za najveći deo istorijske emisije, danas kada su rezerve fosilnih goriva iscrpljene, nameću nove standarde. Ne samo da imaju tehnološki naprednu industriju, nego imaju i podršku kroz razne mehanizme.

Tako članice EU imaju posebno namenjen Just Transition Mechanism (JTC) i fond za zemlje koje su najviše pogođene tranzicijom, jer se njihov dosadašnji razvoj bazirao na fosilnim gorivima i energetske intenzivnim granama industrije. Nemačka je jedan takav proces uspešno završila još pre nekoliko decenija, kada je 1960-tih započela strukturne reforme u regionima koji su se bazirali na proizvodnji uglja i čelika.

Nema sumnje da će EU kroz JTC i druge mehanizme i fondove (npr. European Regional Development Fund i European Social Fund Plus) olakšati tranziciju svojim članicama, međutim treće zemlje niti mogu računati na ista sredstva niti imaju tehnološki konkurentnu industriju. Primera radi, tri najveća izvoznika srpske privrede su smederevska železara, proizvodnja guma Tigar Tyers i borski rudnik. Ne samo da se radi o energetski intenzivnim granama i emiterima, nego o kompanijama koje zapošljavaju veliki broj radnika i koje su kao takve okosnice razvoja tih regiona. Dodatnim oporezivanjem gubi se cenovna konkurentnost i stvara se pritisak za investiranje u napredne tehnologije, ali bez mehanizama systemske podrške privatni kapital traži kanale i stimulativnije poslovno okruženje. I ponovo se nalazimo u začaranom krugu održivog razvoja i opšteg društvenog blagostanja, ali sa tendencijom sve većeg rasta jaza između bogatih i siromašnih.

Definisanje adekvatne strukture privrede i privlačenje investicija, predstavlja osnovu dugoročne strategije razvoja, koja podrazumeva sinhronizovane strukturne reforme ne samo u sektoru industrije, energetike i zaštite životne sredine, nego i u drugim sektorima, koji treba da doprinesu stvaranju resursa i infrastrukture za višedecenijski preokret. Najave ove i sličnih mera, za male otvorene privrede Zapadnog Balkana znači da moraju kao prioritet imati razvoj privrede na bazi inovacija, ali i razvoj fleksibilnog i diplomatskog pristupa, kako bi proces tranzicije prilagodile specifičnostima regiona.

I dok traje diskusija da li se uvođenjem uvoznih taksi na emisije rešavaju ekološki problemi ili se samo podstiče još veći jaz između razvijenih i nerazvijenih, čeka se sredina jula da se vidi da li će Evropska komisija objaviti zakonski predlog za CBAM kao deo mera iz Evropskog zelenog dogovora.

Izvor: energijabalkana.net